

Absztrakt relativitás

TDK dolgozat, Művészeti szekció, 2023
BME Építészmérnöki Kar
Rajzi és Formaismereti Tanszék
Készítette: Hangodi Nóra
Konzulens: Pintér András Ferenc DLA

Tartalomjegyzék

1. Absztrakt
2. Témafelvetés
3. Absztrakt művészet
4. Piet Mondrian festészete
5. Festészeti eszközök
vonalak és jelentéseik
színek és jelentéseik
6. Művészeti kísérlet
7. Konklúzió

Absztrakt relativitás

Az absztrakt festmények mindig is megosztónak számítottak a közvélemény számára. Sokan úgy gondolják, hogy hasonló képeket bárki le tud festeni, így inkább művészkedésnek, mintsem művészetnek ítélik meg ezen alkotásokat, anélkül, hogy pontosan megértenék a festmények mögött rejlő tartalmakat, érzelmeket.

Az absztrakt festmények értelmezése leginkább a szemlélővel van összefüggésben, ahogy maga az alkotás, úgy az értelme is absztrakt. Egy alkotásnak nincsen feltétlen konkrét jelentése, vagy értelmezése, a hangsúly azon van, hogy milyen érzelmeket vált ki vagy milyen gondolatokat indít el az egyénben. Akárcsak egy hangszeres zene vagy egy kortárs táncelőadás.

Az absztrakt egy formabontó, a valóság összefüggéseit figyelmen kívül hagyó művészeti irányzat. Egy melléknév, amely jellemezhet gondolkodásmódot, stílusirányzatot, vagy művészeti alkotást.

Kutatásom során arra szeretnék rávilágítani, hogy mennyivel másképp értelmezhető a világ különböző személyiségű, korú és foglalkozású emberek számára. Hogyan látják a nem művészettel foglalkozó emberek a hétköznapi tájakat, egy művész látásmódjával szemben. Ehhez Piet Mondrian festészetét és eszközkészletét veszem alapul.

Kísérletem lényege, hogy egy Mondrian által is kedvelt, és sokszor ábrázolt tájat, hogyan tudnak átlagemberek absztrakt kompozícióként adaptálni, egyforma feltételek és eszközök segítségével. Majd ezen alkotásokat különös tekintettel a vonalak mennyiségére, irányára, illetve a domináló színekre fókuszálva elemzem.

Abstract relativity

Abstract paintings have always been divisive in public opinion. Many believe that anyone could create similar images, so they consider these creations more as a form of artistic expression rather than true art, without fully understanding the content and emotions behind these paintings.

The interpretation of abstract paintings is primarily connected to the viewer, just like the artwork itself, its meaning is abstract. An artwork doesn't necessarily have a concrete meaning or interpretation; the emphasis lies in the emotions it evokes or the thoughts it provokes in individuals, much like instrumental music or a contemporary dance performance.

Abstract is a groundbreaking artistic movement that disregards the interconnectedness of reality. It's an adjective that can describe a mindset, a style, or an artistic creation.

Through my research, I aim to shed light on how differently the world can be interpreted by individuals of varying personalities, ages, and professions. I want to explore how non-artists perceive everyday landscapes as opposed to the perspective of an artist. To do this, I will use Piet Mondrian's art and toolkit as a foundation.

The essence of my experiment is to see how average individuals can adapt a landscape often depicted and appreciated by Mondrian into abstract compositions using the same tools and conditions. Then, I will analyze these creations with a particular focus on the quantity, direction of lines, and the dominant colors.

Témafelvetés

Témám az absztrakt művészetben, azon belül is Piet Mondrian munkásságán keresztül keresi az esztétika és az emberi élmény összetett kérdéseire a választ.

„A lélek olyan, mint egy tiszta lap, melyet a világ ír tele, vagy inkább mint egy üres kancsó, melyet a világ tölt meg színes boraival. S ha nincs két egyforma lélek, vagyis ha minden embernek külön egyénisége van, az egyrészt azon alapul, hogy nincs kettő, aki ugyanazt a világot látná, másrészt, hogy nincs kettő, aki ugyanúgy látná a világot. (...) Mindenkünk lelkében a világ tükröződik vissza, de mindenkünkben másként tükröződik. S a lélek maga, az egyéniség nem egyéb, mint a világnak egy sajátos színezett tükörképe.”

- Babits Mihály

Mindig is foglalkoztatott a gondolat, hogy vajon az emberek miként látják a körülöttük lévő világot, hogyan viszonyulnak egyes alkotásokhoz, vagy akár a mindennapi tájához. Dolgozatomban az alábbi kérdéskört szeretném részletesebben körbejárni Mondrian egyedülálló művészetének és stílusának segítségével, melyet az egyes művészeti eszközök elemzésével és egy festészeti, absztrakciós kísérlettel szeretnék megvalósítani.

Absztrakt művészet

„Az élet olyan, mint egy festmény. Egy bizarr, absztrakt festmény. Megnézzük, és azt gondoljuk, hogy kusza homály az egész. De ha jobban megnéznénk, valóban megnéznénk, megfigyelnénk, és még a képzelőerőnket is használnánk, az élet sokkal, de sokkal többet adhatna nekünk. Lehetne a képen tenger, ég, lehetnének emberek, épületek, virágkehelyben pihenő pillangók - vagy akármi, kivéve a kusza homályt, aminek korábban láttuk.”

-Cecilia Ahern

Az absztrakt művészet egy vizuális művészeti stílus, amely nem próbálja valóságként ábrázolni a vizuális valóságot, ehelyett formákat, színeket, alakzatokat és gesztusokat használ a hatás eléréséhez. A művészek gyakran örömmel és spontaneitással alkotnak, mely kiszélesíti a kreativitás határait. Az absztrakt művészet arra ösztönzi a nézőket, hogy más módon kapcsolódjanak, mint a reprezentatív művészet esetén.

Történelmileg az absztrakt gyökere a 19.-20. század végére vezethető vissza, ahol az úttörő művészek szakítani akartak a hagyományos, reprezentatív művészet korlátaival. A fejlődés során különböző irányzatai alakultak ki, mint például a kubizmus, a futurizmus, az absztrakt expresszionizmus, a geometrikus absztrakció, hogy csak néhányat említsünk, melyek egyedi módon közelítik meg az absztrakciót.

Wassily Kandinsky, Kazimir Malevich, Joan Miró, Jackson Pollock, Mark Rothko, Piet Mondrian és még sokan mások, jelentős hozzájárulásokat tettek az absztrakt művészet fejlődéséhez és változatosságához.

Piet Mondrian művészete

Mondrian úgy gondolta, hogy absztrakciója egyetemes képi nyelvként szolgálhat, amely a természetet és az emberi tapasztalatot irányító dinamikus, evolúciós erőket képviseli. Valójában úgy vélte, hogy az absztrakció igazabb képet ad a valóságról, mint a látható világ tárgyainak valóság-hű ábrázolása.

Művészeti irányzatának neve a „de Stijl”, melynek ambíciója magának az életnek az esszenciáját teremti meg az absztrakción keresztül, univerzális kifejező eszközökre támaszkodva, azaz egyenes vonalakra és alapszínekre.

Azt állította, hogy a különlegesség romantikus, szubjektív vonzerővel társul, így az univerzálisnak olyannak kell lennie, ami túlmutat a természet felszínén. A teozófiai tanításokban használt szó, a Nieuwe Beelding jelentős mértékben jelenik meg Mondrian munkájában: a De Stijl alternatív címeként Nieuwe Beelding neoplaszticizmusra fordítja, ez a kifejezés Mondrian személyes esszéiben művészetének leírására szolgál.

Mondrian 1908-ban kezdte megközelíteni ezt a filozófiai elméletet. Alapkompozíciói az ellentétes erők feltárása. A fekete-fehér színt, a statikus és dinamikus mozgásokat a pozitív és negatív, vagy a nőies és a férfias konfrontációjaként értelmezhetjük. Mondrian neoplasztikus művészete olyan eszköz, amelynek célja, hogy segítsen elérni és megérteni belső egyensúlyunkat.

Festészeti eszközök

Piet Mondrian festészetének alap eszközeit a horizontális és vertikális vonalak, illetve az alapszínek: piros, sárga, kék, fekete és fehér alkotják. Ezeknek a művészeti eszközöknek különböző kulturális és pszichológiai jelentései vannak, melyek befolyásolják az emberek érzéseit, látásmódjukat.

Dolgozatom festészeti kísérletének kiértékeléséhez szükség van ahhoz, hogy megértsük a fentebb említett eszközök jelentéseit.

Vonalak és jelentéseik

Fontos megjegyezni, hogy a művészek alkotásaiban eltérően változik a vonalak jelentése a kontextustól és a szándéktól függően. Lehetnek hangsúlyosak vagy háttérben maradó vonalak, mind különböző módon járulnak hozzá az alkotás érzelmi hatásához.

Horizontális vonal

Általánosságban elmondható, hogy a vízszintes vonalak a nyugalmat és a stabilitást reprezentálják. Időtleniséget fejeznek ki, mivel nem mutatnak irányt vagy mozgást. Ez többek között biztonságérzetet is nyújt a néző számára.

Festészeti eszközök

Vertikális vonalak

A vertikális vonalak általában erőt, stabilitást és erélyt sugallnak. Ezek a vonalak függőleges irányba mutatnak, az ég vagy a föld felé tartanak, amely erőteljes és dinamikus hatást kelt. A függőleges vonalakat gyakran a növekedés és a felemelkedés szimbólumaként értelmezzük. Ezek a vonalak segíthetnek kifejezni az előrelépést, a fejlődést és az ambíciót. Mivel a vertikális vonalak a magassággal állnak kapcsolatban, ezért számos művészeti alkotásban, illetve kultúrában a spiritualitást és a transzcendenciát szimbolizálják.

Rudolf Koch szerint: „A vízszintes [vonal] a világot jelenti, melyben az élet szélteben terül el és egy szinten játszódik le minden. A függőleges vonás Isten egységét jelenti; általánosságban: az istenit. Az erő fölülről árad az emberre le, az emberi vágyódás viszont ellenkező irányban, lentől tör fölfelé. A derékszög [két egymásra merőleges vonal] az isteninek és az emberinek összeütközését jelképezi. Egymástól elkülönítve van itt jelen mindkét vonal; érinti, de át nem hatja egymást. Ez a jel az Isten és a Világ kölcsönhatását tükrözi.”

Festészeti eszközök

Színek és jelentéseik

Az alapvető színek, a kék, a piros és a sárga, gyakran jelenti mind a művészetben, mind a tervezésben használt színkeverési modell alapszíneit. Ezeket az alapszíneket azért nevezik így, mert nem lehet őket más színek keverésével előállítani. Minden alapszínnek saját jelentése és szerepe van, azonban fontos megjegyezni, hogy az értelmezések és asszociációk a világszerte tapasztalt jelentésekre és hagyományokra épülnek. Nincsenek szigorú keretek közé rögzítve, ugyanis kultúránként eltérőek lehetnek.

Piros szín

A piros egy erős, határozott szín, általában összefüggésben áll az erős energiákkal és az izgalommal. Kapcsolódik a szenvedélyhez, a szerelemhez, ugyanakkor haragot és veszélyt is szimbolizálhat.

A nyugati kultúrában a szerelem és a romantika szimbóluma, ezzel szemben az ázsiai országokban szerencsét és boldogságot jelképez. Ezen kívül a mindennapokban használják figyelmeztető jelzéseként, például a KRESZ-ben ilyen a STOP tábla vagy a piros lámpa.

Sárga szín

A sárga szín, mint szimbólum a boldogságot, az optimizmust és a pozitivitást jelöli, általában meleg, örömteli energiákat sugall.

A különböző kultúrákban gyakran jelölik a napfényt, a megvilágosodást és a tudást a sárga színnel. De megjelenhet a mindennapokban figyelemfelkeltő jelzéseként is, például a közlekedési lámpákon vagy táblákon.

Festészeti eszközök

Kék szín

A kék szín az előző erős energiájú színekkel szemben nyugalmat és békességet áraszt, a pihenés jelképe.

Számos kultúrában ezt a színt bizonyos szavakhoz társítják, ilyen például néhány helyen a hűség, a bölcsesség, a bizalom. Gyakran kapcsolódik az éghez és a tengerhez.

Fekete szín

Manapság a fekete szín elsődlegesen az eleganciát és a luxust jelképezi, de erőt és tekintélyt is sugallhat. A fekete egy komoly és formális szín, gyakran asszociálódik a sötétséggel és a misztikummal.

Az üzleti világban és hivatalos eseményeken a fekete ruházat hivatalos megjelenést kölcsönöz. Használják horrorfilmekben okkult szimbólumokban, illetve a mindennapokban a halállal van szoros összeköttetésben.

Fehér szín

A fehér szín általában nyitottságot és őszinteséget sugall, gyakran a béke jelképe. A minimalizmus és a szimplicitás szimbóluma.

Sok kultúrában a tisztaság és ártatlanság jelképe, ezért viselnek a menyasszonyok fehér ruhát az esküvőjükön. A csaták végét is fehér zászlóval szokták jelezni, ezzel tudatják az ellenféllel, hogy feladják a harcot és békét szeretnének.

Művészeti kísérlet

Kísérletem célja, hogy jobban megismerjem az emberek látásmódját, megértssem ki hogyan értelmezi a hétköznapi tájakat, és ezután összefüggéseket keressek az alkotások között. Kísérletem végrehajtásához készítettem egy online kérdőívet, melyben alap adatokat kértem a kitöltőktől (kor, nem, beállítottság, foglalkozás), illetve elmagyaráztam röviden, hogy pontosan milyen feladatot is kellene abszolválni.

Kutatásom során közel 1000 főt szólítottam meg a közvetlen közelemben, illetve az internet segítségével. Azonban csupán csak 20 alkotás érkezett be hozzám, emiatt egy szűk, de annál izgalmasabb eredményről szeretnék beszámolni:

A kísérlet során egy adott tájképet (Piet Mondrian, View of Winterswijk-1898-1899) kellett a résztvevőknek Mondrian eszközkészletével (alapszínek, vertikális és horizontális vonalak) absztrahálni. Mindenki ugyanolyan keretek között dolgozott, mégis merőben eltérő eredmények születtek, azonban lehet az egyes alkotások között párhuzamot vonni.

Az elsődlegesen szembevető eltérés a nemek között látható, ugyanis általánosságban elmondható, hogy a férfiak alkotásai sokkal egyszerűbbek, mint a nőké. Kevesebb vonalat, illetve színt használnak, monokróm alkotások is születtek.

Művészeti kísérlet

Megkérdeztem az alkotókat arról, hogy milyen beállítottságúak. A sztereotípiával ellentétben sokkal több nő válaszolta, hogy reál beállítottságú, mint férfi, de ez valószínűleg a kisebb résztvevői létszám miatt lehetséges. Azonban elmondható, hogy aki a kérdésre reállal felelt, sokkal több horizontális elemet alkalmazott, illetve sokkal inkább érződik a harmónia és az egyensúly alkotásán. Ez is mutatja, hogy ők inkább a racionalitás talaján állnak, és ez sok esetben foglalkozásukban is megmutatkozik. Ez a megállapítás a humán oldalon is releváns, ugyanis az ezt válaszoló alkotók sokkal több vertikális elemet használtak, illetve nagyon színes, kissé nyüzsgő alkotásokat készítettek. Általában olyan foglalkozással rendelkeznek, ahol elengedhetetlen a kreativitás.

Kérdőívem alapján egy nagyon széles skálát tudok felmutatni a megszólítottak korát tekintve, még a szűk létszám ellenére is, azonban az alkotások elemzése közben nem találtam semmilyen eltérést, összefüggést az életkorral kapcsolatban.

Érdekes megállapítás még, hogy abban az esetben, ha a képeket gyorsan egymás után nézzük, a táj legfőbb elemei minden esetben fellelhetőek, nemtől és beállítottságtól függetlenül.

Konklúzió

Dolgozatom írása, illetve az alkotások készítése közben sok olyan téma fogalmazódott meg bennem, melyekről érdemes lenne beszélni.

Az elsődleges megállapításom nem is az alkotásokkal kapcsolatos, hanem magával a folyamattal. Mint azt a számok is mutatják a megszólítottak közel 2%-a működött közre a kutatásnál. Bennem ez az eredmény kissé csalódást keltett, ugyanakkor elgondolkodtatott azon, hogy ez miért is lehetett így.

Véleményem szerint az embereket manapság sokkal nehezebb egy kreatív kísérletbe bevonni, mint egy hagyományos feleletválasztós kérdőívet kitölteni. A siető világban az emberek egyre kevesebb olyan dolgot csinálnak, amelykreativitásra készíteti őket, egyre csökken az olvasók száma, illetve a mesterséges intelligencia megjelenésével egyre kevésbé kell saját tudásukat és képzeletüket használni. Így sok esetben -visszajelzések alapján is- nehéznek találják az ilyen egyszerű kreatív feladatokat. Feltehetően a kísérletem során ezért alakult így a részvételi arány.

Konklúzió

Az elkészült alkotásokból és azok elemzéseiből levont konklúzióm, hogy a látásmódunk és absztrakciós készségünk nagyban befolyásolja személyiségünket, illetve dinamikusan alakul és fejlődik az életünk során. Azonban a velünk született képességek is szerepet játszanak, és minden egyes személy egyedi módon értelmezi a világot. Azt is fontos megjegyezni, hogy az emberek különböző időszakokban és élethelyzetekben is képesek változtatni a látásmódjukon, illetve absztrakciós készségükön, ha új információkhoz és tapasztalatokhoz jutnak.

Amennyiben lehetőségem lenne folytatni a kutatást, jobban utána járnék a velünk született látásmóddal és absztrakcióval kapcsolatos készségeknek, illetve azoknak a tényezőknek, melyek befolyásolják ezeket az életünk során. Mindenképpen egy tágabb csoportot szeretnék megszólítani, ahol a résztvevőket kreatív szokásaikról vagy azok hiányáról kérdezném. Ezeknek az információknak a birtokában pedig egy tanulságos konklúziót vonnék le, melyben rávilágítanék a fiatalok szemében a kreativitás és a képzelőerő fontosságára.

Felhasznált irodalom

Piet Mondrian, The Museum of Modern Art Bulletin, 1946. Excerpted in John Elderfield, (ed.), Modern Painting and Sculpture: 1880-The Present. The Museum of Modern Art, 2004, 206-208.

Pintér András Ferenc, PAF, A festői gesztusrendszerek értelmezése, különös tekintettel a faktúrára és a matériára DLA-értekezés

M.Tamás, (2004): A színek szerepe a térképi ábrázolásban

F.Melinda, (2015): Színkommunikáció. Színemlékezet

<https://www.wikiart.org/en/piet-mondrian/all-works#!#filterName:all-paintings-chronologically,resultType:masonry>

https://www.szinkommunikacio.hu/24_03.htm

<https://www.dailyartmagazine.com/how-to-read-piet-mondrian/>

<https://www.wikiart.org/en/piet-mondrian>

https://en.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian